

EGY ÖTVÖS-REMEK A MÚLT SZÁZADBÓL.

A XV–XVIII. századok időszakának ötvöse nem pusztán mesterember, hanem művész is, aki szemet és lelket gyönyörködtető műveket alkotott.

Mint tudjuk, az ő művészet körébe tartozott a pecsétvésés s általában a metszés is, (oeuvre ciselée) úgy, hogy ötvössé utóbb csak az lehetett, aki vésni is tudott.

Már az inasnak rézpléheken kellett a vésést folyton gyakorolnia. A kassai céh inasszegődtetésének egyik fejezete 1639-ben így szól: „Az te tiszted ez is leszen, hogy rezekeket faragsz, lyukas tizenkét darabot, hogy mikor szabadon akarod mondatni magadat, azokat te tülled az böcsületes céhben elkírik, mert másképen szabadon nem mondanak, ezekhez tarcsjad magadat.“

1762-ben Rimaszombatban is 12 pléhet kell az inasnak, mint saját keze vésését bemutatni, de ezekből már egynek ezüstnek kell lenni.

Még a jelen század elején is 1828-ban Alexy József is ilyen remeket ad s a későbbi híres Libay Pál 1829-ben szintén rézbe metszett címet mutat be remek gyanánt.

Ezek a mesterremeket képező vésett lapok pedig a céh tulajdona maradtak és nemcsak a ládát töltötték meg, de a céhmester szobájának falait is díszítették. És ez nagyon helyes intézkedés volt, mert a tanuló ifjúság, az inasok és legények ezeket mindig mintául használhatták s így nemcsak a művészi technikát sajátították el, hanem egyes motívumokat százados időszakokon át főtartottak, ami különösen a magyar ornamentika szempontjából megbecsülhetlen szolgálat volt.

Ezúttal a miskolci ötvös céh hagyatékából mutatunk be két ilyen mesterremeket.

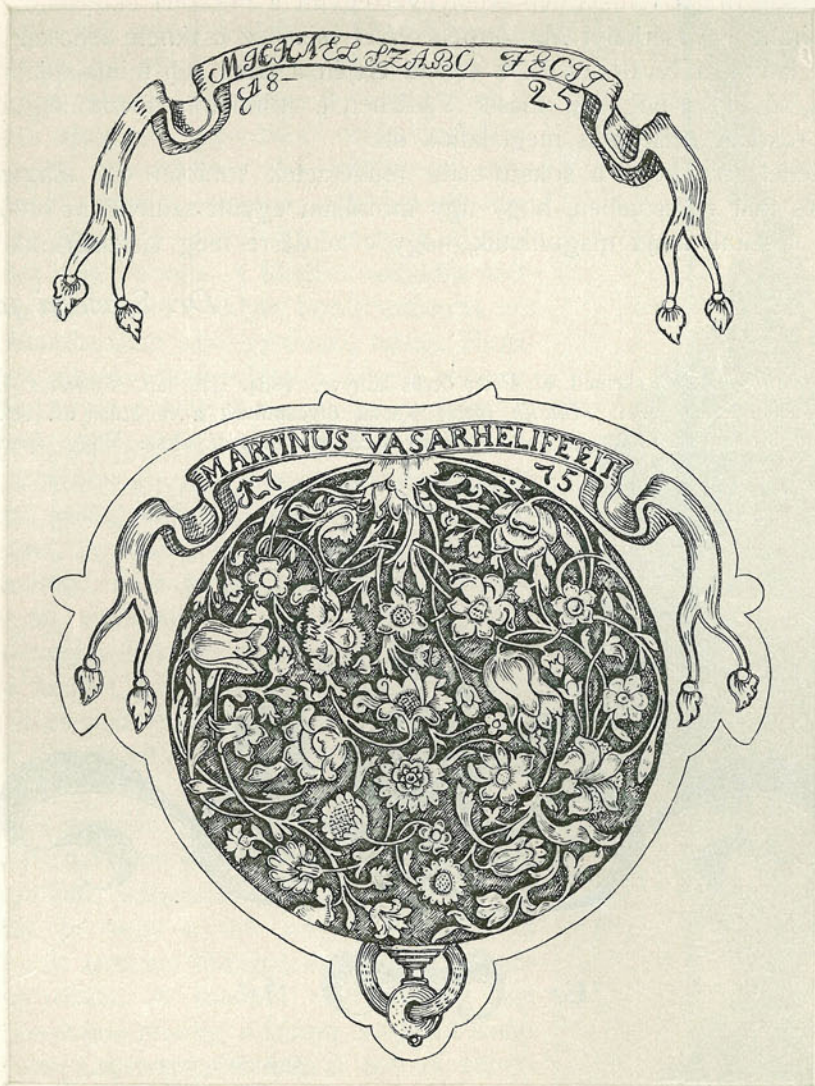
A vörösréz pléh legnagyobb szélessége 9,08 cm. és legnagyobb magassága 9 cm. Úgy látszik egy kisebb céhtábla, vagy egy óratok hátlapjára volt tervezve.

A művészileg megkomponált növényi díszítmény, magában foglalja a magyaros ornamentika legszokottabb virágalakjait, a tulipánt, szegfűt, százsorszépét stb.

A vésés technikája rendkívül gondos és ügyes kézre vall. Az egész alatt szépen rajzolt mondatszalogot találunk, rajta a mester nevével:

MARTINUS VASARHELI FECIT.

(így) és alatta két oldalt 17–75 évszámot.

Az ornamentikából bátran mondhatjuk, hogy Vásárhelyi Márton ezt a lapot egyszerűen lemásolta a céh ládájában talált valamely XVII-ik század végéről való remekről s hogy úgy ezt, mint fentebbi állításunkat a motívumok százados leszár-
mazására nézve igazoljuk, mellette bírjuk e lap hajszálnyira hasonló párját, a melynek ugyanazért rajzát nem is ismételjük, hanem csak a mondatszalog rajzát adjuk róla, melynek a fölirata:

MICHAEL. SZABO. FECIT. 18–25.

Vagyis Vásárhelyi Márton szép metszvényét ott találván az atyamesternél, 50 év múlva szintén mesterremekül lemásolta Szabó Mihály is. A XVII-ik századbeli rajzminta leszarmazott ekként egészen érintetlenül már a XIX-ik századba.

A miskolci céhben különben sok alkalom volt tanulni. Szomszédos volt a kassai híres céh és *Kecskeméti ötvös W. Péter* ezüstműveinek egy része ott őriztetett sok drága remekművű edénnyel együtt a miskolci eklézián.*

Egyébiránt a Vásárhelyi Márton-féle véset rajzához csaknem teljesen hasonló mintákat látunk a XVIII. és XIX. század elején a pesti céh mintalapjainak levonatain is, sőt 1772-ből egy másik Vásárhelyit, minden valószínűleg az előbeninek rokonát *Józsefet* is megtaláljuk ott.

Tekintettel arra, hogy a sokszorosító művészetek sorában oly magasan álló rézmetszés már bölcsőjében, hogy úgy mondjam együtt születik az ötvösséggel, alkalmat veszünk majd magunknak, hogy e kérdésre még visszatérjünk.

Dr. Szendrei János.

* Lásd: *Ballagi A.* Kecskeméti W. Péter ötvös könyve, 1884. 47. lap. *Radisics J.* Magyar műkincsek 1896. I. k. 72. l. *Mihalik József* Kassai ötvösművek a miskolci ev. ref. eklézia kincstárában. Arch. Ért. 1894. 331. lap. *Pesti ötvös céh mintalapjai.* Orsz. Magy. Iparművészeti Múzeum.

Györgyi G. rajza.